

STUDIJŲ PROGRAMŲ KOKYBĖS GERINIMO EUROPINIAI PRIORITETA

Prof. habil. dr. Kęstutis Pukelis

Dr. Izabela Savickienė

Pranešimo paskirtis

- Atsakyti į klausimą “ka reikia atlikti?”
- Inicijuoti diskusijas ieškant atsakymų į klausimą “kaip tai atlikti?”

Pranešimo struktūra

- Europos aukštojo mokslo strategija.
- Esminis prioritetas – numatomų studijų rezultatų įgyvendinimas.
- Numatomų studijų rezultatų samprata ir prasmė.
- Numatomų studijų rezultatų formulavimas: teorinis pagrindimas ir pavyzdžiai.
- Galimos problemos gerinant studijų programų kokybę.

Studijų programų kokybės gerinimo prioritetai
Europos aukštojo mokslo dokumentuose:

Lisabonos konvencijoje (1997),

Bolonijos deklaracijoje (1999)

ir ją lydinčiuose dokumentuose – deklaracijose ir komunikatuose.

Lisabonos konvencijoje (1997) pateikiami principai, apibūdinantys kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimą Europos regione.

Atsižvelgiama į skirtingų valstybių aukštojo mokslo sistemų bei įstatymų ypatumus.

Prioritetai **Bolonijos deklaratijoje (1999)** nurodo uždavinius, kuriuos siekiama įgyvendinti iki 2010 m., kuriant bendrą Europos aukštojo mokslo erdvę.

Bolonijos deklaracija siūlo bendrus sprendimus į vienodas problemas skirtingose Europos šalyse.

Bolonijos deklaraciją (1999) lydinčiuose dokumentuose – pasiekta pažanga ir tolesni veiksmai.

Naujausiuose dokumentuose – **Lisabonos deklaracijoje (2007)** ir **Londono komunikate (2007)** – konkretūs prioritetai, tiesiogiai susiję su studijų programų gerinimu.

Prioritetai **Lisabonos deklaracijoje (2007)**, tiesiogiai susiję su studijų programų gerinimu:

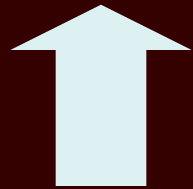
- Skatinti numatomų studijų rezultatų įdiegimą į studijų procesą, aiškiai apibrėžti, ką absolventai turi žinoti ir gebėti atlikti.
- Tęsti ECTS įdiegimą, pagrįstą numatomais studijų rezultatais ir studentų darbo krūviu.
- Skatinti absolventų įsidarbinimą, plėtojant dialogą su darbdaviais, siekiant tinkamai apibūdinti kompetencijas ir numatomus studijų rezultatus.

Prioritetai **Londono komunikate (2007)**, tiesiogiai susiję su studijų programų gerinimu:

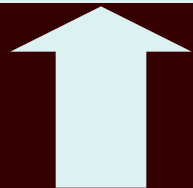
- Skatinti jungtinių studijų programų skaičiaus augimą ir lanksčių studijų programų kūrimą.
- Tęsti patirties sklaidą dėl novatoriškų studijų programų.
- Tinkamai diegti ECTS, pagrįstą numatomais studijų rezultatais ir studentų darbo krūviu.
- Iki 2010 m. įgyvendinti nacionalines kvalifikacijų struktūras, padedančias plėtoti studijų programas numatomų studijų rezultatų pagrindu.

Studijų programos

Nacionalinė kvalifikacijų
struktūra

Europos kvalifikacijų
struktūra

Europos kvalifikacijų
struktūros 6-8 lygmenys
ir jais apibūdinti studijų
rezultatai – studijų
programų rengimo ir
atnaujinimo pagrindas

Esminis studijų programų kokybės gerinimo prioritetas

pagrįsti studijų programas ir jų įgyvendinimą
numatomais studijų rezultatais

(angl. – *(intended) learning outcomes*;
toliau – studijų rezultatai)

Bolonijos proceso seminarų išvadose atskleistos **problemos (1)**

Trūksta efektyvių priemonių, leidžiančių
akademinei bendruomenei ir kitiems
socialiniams dalininkams efektyviai dalyvauti
studijų rezultatų įgyvendinime
(*Bolonijos seminaras, Edinburgas, 2008
vasaris*)

Socialiniai dalininkai – visi asmenys ir visuomenės grupės, kurios prisiima dalį socialinės atsakomybės už būsimų specialistų parengimo kokybę:
darbdaviai, studentai, jų tėvai ir dėstytojai, aukštosios mokyklos administracija, absolventai, profesinės asociacijos, profsąjungos ir t.t.

Bolonijos proceso seminarų išvadose atskleistos **problemos** (2)

Studijos turi būti pagrįstos studijų rezultatų principu, o rezultatais pagrįsto požiūrio priėmimas reikalauja pokyčių visais lygmenimis
(Bolonijos seminaras, Maskva, 2008 balandis)

Bolonijos proceso seminarų išvadose atskleistos **problemos (3)**

Studijų rezultatais pagrįsto požiūrio priėmimas
reikalauja pastangų ir išteklių sąnaudų. Būtina
mokyti personalą, kaip formuluoti, parašyti ir
vertinti studijų rezultatus
(Bolonijos seminaras, Porto, 2008 birželis)

Studijų rezultatai – teiginiai, apibūdinantys reikalavimus, įvardijančius tai, ką studentai turėtų sugebėti baigę studijų dalyką arba programą.

Tai objektyvūs darbo rinkos ir visuomenės vertybiniai reikalavimai, kuriuos turi pasiekti studijuojantysis, kad jam būtų pripažinta atitinkama kvalifikacija.

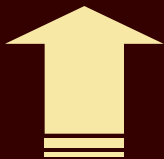
Studijų rezultatai yra bendri visiems studentams, studijuojantiems pagal tą pačią studijų programą.

Asmeniniai studijavimo rezultatai – **studijavimo pasiekimai** – tai, ką studentas studijuodamas pagal studijų rezultatų pagrindu parengtą studijų turinį (curriculum) išmoko.

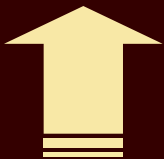
Studijų rezultatų pagrindas - kompetencijos

Kompetencijos –
formalizuoti
gebėjimai:
-gebėti parengti,
-gebėti įvertinti ir t.t.

Studijų rezultatai –
kompetencijų
pagrindu suformuluoti
reikalavimai :
-parengti,
-įvertinti ir t.t.

Socialiniai
dalininkai

Dėstytojai

Studijų tikslų ir studijų rezultatų metodologijos

DĖSTYTOJAS

Tikslų/sąnaudų
("input") metodol.

STUDENTAS

Rezultatų
("output")
metodologija

Studijų rezultatų **prasmė** (1)

Studijų rezultatai sudaro sąlygas sukurti vieningą aukštojo mokslo erdvę. Studijų rezultatų metodologija – tarsi “**bendra valiuta**”, kuri studijų moduliui arba programai suteikia skaidrumo, suprantamumo ir lengvesnio pripažinimo.

Kaip euras sąlygoja vieningą Europos ekonominę erdvę, ...

... taip studijų rezultatų metodologija – vieningą Europos aukštojo mokslo erdvę.

Vieningumas = studijų programų rengimo ir atnaujinimo principų bendrumas.

Nesiekama studijų turinio
(dalykų/modulių/kursų, metodų ir pan.)
suvienodinimo.

Paliekama laisvė kūrybai, atsižvelgiant į kontekstą.

Studijų rezultatų **prasmė** (2)

Studijų rezultatų metodologija skatina aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą su visuomene, įpareigoja aukštąsias mokyklas palaikyti glaudžius ryšius su socialiniais dalininkais, kad jos galėtų lanksčiai reaguoti į darbo rinkos ir visuomenės vertybinių poreikių kaitą.

Rengiant studijų programas galima formuluoti **ketveriopo pobūdžio** studijų rezultatus:

- 1) Tikslūs konteksto atžvilgiu rezultatai ir sąlyginai neginčytino turinio, pvz., “apibūdinti herbicidų bei pesticidų chemines savybes ir jų veikimo būdus”.
- 2) Savo prigimtimi negalintys būti tiksliai suformuluoti rezultatai, pvz., “apibūdinti efektyvios segmentacijos, krypties ir padėties nustatymo svarbą, kuriant atsparias rūšis”.

3) Savo esme diskutuotini rezultatai, pvz.,
“parengti naujo maisto produkto koncepciją”.

4) Netikslūs ar ginčytini rezultatai, pvz., “pasiūlyti
labiausiai tinkamą testą duoto produkto aprašui,
pagrindžiant savo pasirinkimą studijų dalyko metu
įgytais argumentais ir gauta informacija”.

Studijų rezultatus formuluoti rekomenduojama remiantis **B. Bloom' o taksonomijos** (1956) sritimis:

- Kognityvinė/Cognitive – *pažintinė* sritis.
- Psichomotorinė/Psychomotor – *raumenų ir smegenų veikimo koordinavimo* sritis.
- Emocionalioji/Affective – *požiūrių, vertybių* sritis.

Kognityvinės srities lygmenys

6. ĮVERTINIMAS/EVALUATION

5. SINTEZĖ/SYNTHESIS

4. ANALIZĖ/ANALYSIS

3. TAIKYMAS/APPLICATION

2. SUPRATIMAS/COMPREHENSION

1. ŽINOJIMAS/KNOWLEDGE

Žinojimo lygmenį (1) apibūdinantys veiksmazodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmazodžiai:

- Išvardyti.
- Apibrėžti.
- Surasti.
- Pacituoti.
- Suskaičiuoti.
- Pakartoti.
- Papasakoti.
- Surikiuoti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Išvardyti* pagrindines studijų kokybės dimensijas.
- *Rasti* vario cheminį elementą parašytoje lygtyje.

Supratimo lygmenį (2) apibūdinantys veiksmazodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmazodžiai:

- Susieti.
- Paaiškinti.
- Suklasifikuoti.
- Aptarti.
- Apskaičiuoti.
- Išplėtoti.
- Apžvelgti.
- Išversti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Susieti* kokybės užtikrinimą ir gerinimą.
- *Paaiškinti* socialinius, psichologinius ir pedagoginius šeimos erozijos veiksnius.

Taikymo lygmenį (3) apibūdinantys veiksmazodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmazodžiai:

- Pritaikyti.
- Pademonstruoti.
- Panaudoti.
- Atrasti.
- Interpretuoti.
- Išspręsti.
- Pabaigti.
- Atskleisti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Pritaikyti* žinias apie infekcijos kontrolę slaugai.
- *Atskleisti*, kaip pakeitimai baudžiamajame kodekse XX a. pradžioje atsiliepė įkalinimo lygiui Lietuvoje.

Analizės lygmenį (4) apibūdinantys veiksmazodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmazodžiai:

- Palyginti.
- Atskirti.
- Suskaidyti.
- Sugrupuoti.
- Išranguoti.
- Sukritikuoti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Sugrupuoti* Lietuvos ekonominę krizę įtakojančius veiksnius.
- *Išranguoti* studijų kokybės gerinimo uždavinius.

Sintezės lygmenį (5) apibūdinantys veiksmažodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmažodžiai:

- Apibendrinti.
- Pagrįsti.
- Suprojektuoti.
- Suformuluoti.
- Integruoti.
- Pertvarkyti.
- Suplanuoti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Apibendrinti* 1917 m. Rusijos revoliucijos priežastis ir pasekmes.
- *Suplanuoti* studijų kokybės tobulinimo veiksmus.

Įvertinimo lygmenį (6) apibūdinantys veiksmažodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmažodžiai:

- Įvertinti.
- Įtikinti.
- Apginti.
- Patikrinti.
- Pagrįsti.
- Rekomenduoti.
- Nuspręsti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Pasiūlyti* kokybės vertinimo standarto struktūros modelį.
- *Įvertinti* studijų programos kokybę.

Psichomotorinę sritį apibūdinantys veiksmazodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmazodžiai:

- Atlikti.
- Pastatyti.
- Išmatuoti.
- Sulenkti.
- Išrūšiuoti.
- Išoperuoti.
- Pataisyti.
- Nupiešti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- Saugiai ir kruopščiai *atlikti* tirpalo filtraciją laboratorijoje.
- *Nustatyti* cheminio elemento kiekį pateiktoje medžiagoje.

Emocionaliąją sritį apibūdinantys veiksmazodžiai ir studijų rezultatų pavyzdžiai

Veiksmazodžiai:

- Įsijausti
- Priimti.
- Paklausti.
- Pasidalinti.
- Palaikyti.
- Bendradarbiauti.
- Apginti.
- Paskatinti ir t.t.

Pavyzdžiai:

- *Įsijausti* į rizikos grupėms priskiriamų asmenų problemas.
- *Palaikyti* demokratinės visuomenės vertybes.

Studijų rezultatų formulavimas: atmintinė

- Formuluoti aiškius ir suprantamus studijų rezultatus.
- Vengti sudėtingų sakinių ir posakių.
- Formulotės (teiginio) pradžioje naudoti veiksmažodžius bendraties forma: "suklasifikuoti", "išspręsti", "suplanuoti", "pagrįsti" ir pan.
- Vengti žodžių "žinoti", "suprasti", "būti susipažinusiems" ir pan.
- Priskirti ne daugiau 5-8 studijų rezultatus vienam studijų moduliui (dalykui).

Studijų turinio projektavimo logika

Studijų rezultatais pagrįsto studijų turinio projektavimas

Studijų rezultatai

Studentų studijų pasiekimų
vertinimas

Studijų dalykai ir studijų
metodai

Tradicinio studijų turinio projektavimas

Studijų dalykai

Dėstymo metodai

Studentų studijų pasiekimų
vertinimas

Studijų rezultatai

Galimos problemos gerinant studijų programų, pagrįstų studijų rezultatais, kokybę:

- Socialinių dalininkų įtraukimo į kompetencijų formulavimą metodikos trūkumas.
- Socialinių dalininkų motyvacijos stoka nustatant kompetencijas.
- Nepakankamai išplėtoti akademinio personalo gebėjimai formuluoti studijų rezultatus.
- Teigiamos nuostatos trūkumas priimant į studijuojančiuosius orientuotą filosofiją.
- Bendro sutarimo, kas yra studijų rezultatai ir kaip jie turi būti įgyvendinti, stoka.

Problemų sprendimą sąlygoja **pripažinimas**, kad studijų rezultatų įgyvendinimas – prioritetinga sritis gerinant studijų programų kokybę.

Metodikų kūrimas, aukštųjų mokyklų bendruomenės mokymai ir studijų programų atnaujinimas reikalauja **intelektualinių išteklių sutelkimo, laiko sąnaudų ir finansinių išteklių**.

Problemų sprendimui galėtų pasitarnauti **ES struktūrinių fondų projektai**.

AČIŲ UŽ DĖMESĮ

k.pukelis@smf.vdu.lt
i.savickiene@smf.vdu.lt